

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران
National Library and Archives of Iran

مجموعه

کتابخانه مرکزی

مجموعه

کتابخانه مرکزی

کتابخانه مرکزی

کتابخانه مرکزی

کتابخانه مرکزی

کتابخانه مرکزی

کتابخانه مرکزی

کتابخانه مرکزی

کتابخانه مرکزی

کتابخانه مرکزی

کتابخانه مرکزی

کتابخانه مرکزی

بررسی فرم و محتوای ارزش بکار رفته در نمکدان های شاهسون

سمیرا اسدی

کتابخانه مرکزی

سرشناسه	: اسدی، سمیرا، ۱۳۷۱-
عنوان و نام پدیدآور	: بررسی فرم و محتوای نقوش بکار رفته در نمکدان های شاهسون/ سمیرا اسدی.
مشخصات نشر	: فیض آباد مولات: انتشارات جالیز، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	: ۸۸ ص.: مصور (رنگی).
شابک	: ۴۲۰۰۰۰ ریال: ۹۷۸-۶۲۲-۶۴۱۱-۷۷-۶
وضعیت فهرست نویسی	: فیا
یادداشت	: کتابنامه.
موضوع	: قالیچه های شاهسونی
موضوع	: Rugs, Shahsevan
موضوع	: ایران -- طراحی
موضوع	: -- Design -- IranSalt shakers
رده بندی کنگره	: ۷۵۰۷۴۰ / ۲۰۹۶ / ۲ش / ۱۳۹۸ الف ۵
رده بندی دیویی	: ۷۵۰۷۴۰
شماره کتابشناسی ملی	: ۶۵۶۱۲۰

بررسی فرم و محتوای نقوش بکار رفته در نمکدان های شاهسون

مؤلف: سمیرا اسدی

ناشر: نشر جالیز

چاپ: اول، بهار ۱۳۹۸ / ۱۰۰۰ نسخه

قطع: وزیری / تعداد صفحه: ۸۸ صفحه رنگی

قیمت: ۴۲۰،۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۴۱۱-۷۷-۶

طراح جلد: صالح مقدم

صفحه آرایی: مجید محمد مهدیزاده فیض آبادی

حق چاپ محفوظ است

آدرس: خراسان رضوی، مه ولات، مدرس، پ ۴ ۱۰ تلفن تماس: ۰۵۱۵۶۷۲۸۷۹۷-۰۹۱۵۹۳۰۹۹۶۳

دفتر بخش: مشهد، پیروزی ۱۷ پلاک ۱۵ واحد ۳ تلفن تماس: ۰۹۱۵۸۳۱۹۵۳۵

فهرست مطالب

مقدمه.....	۱
سابقه تاریخی ایل شاهسون مغان.....	۱
حوزه جغرافیایی ایل شاهسون مغان.....	۳
۱- موقعیت و وسعت.....	۳
۲- قلمرو استقرار قشلاقی عشایر شاهسون.....	۴
۳- قلمرو استقرار بیلاق شاهسون.....	۶
۴- زمان حرکت از قشلاق.....	۶
شهرهای مغان.....	۸
۱- پارس آباد.....	۸
۲- اصلاندوز.....	۹
۳- بیله سوار.....	۱۰
جعفر آباد.....	۱۱
موقعیت، وسعت و حدود شهر گرمی.....	۱۱
انگوت.....	۱۲
زبان امروزی مردم آذربایجان.....	۱۳
دین.....	۱۴
اخلاق و عادات عشایر شاهسون مغان.....	۱۴
جشن ها و آیین ها.....	۱۴

۱۵.....	باورها
۱۶.....	خوراک
۱۶.....	پوشاک
۱۷.....	صنایع دستی
۲۱.....	معرفی نمکدان
۲۲.....	ابعاد و عوامل دلائل تهیه نمکدان به سایزهای مختلف
۲۲.....	تاریخچه نمکدان
۲۶.....	نمکدان های شاهسونی
۲۶.....	نمکدان های شاهسونی هاشمی، بیجر، خمسه و ساوه
۲۷.....	نمکدان های کردی
۲۸.....	نمکدان های لری
۳۰.....	نمکدان های افشاری و دیگر عشایر کرمان
۳۲.....	نمکدان های بلوچی
۳۳.....	نمکدان های ورامین
۳۴.....	نمکدان های شاهسون مغان
۳۵.....	۱- مواد اولیه
۳۶.....	۲- رنگرزی
۳۷.....	۳- قیمت نمکدان ها
۳۷.....	۴- نقوش
۳۷.....	۵- مواد کاربرد

۶- اندازه نمکدان ۳۷

۷- بافتله ها ۳۸

۸- دار ۳۸

فرم ۳۸

نقوش ۴۰

۱- نقوش حیوانی: ۴۰

۲- نقوش هندسی ۴۰

رنگ ها **Error! Bookmark not defined.**

نماد رنگ ها ۵۷

ضمائم و پیوست ها ۶۰

منابع و مآخذ ۸۸

نمکدان‌های شاهسون یکی از بافته‌های خاص و منحصر به فرد ایل شاهسون می‌باشد که دارای انواع رنگ‌بندی‌ها و نقوش مختلف می‌باشد.

این رنگ‌ها که به صورت گیاهی و توسط خود عشایر تهیه می‌شود و نیز نقوش به کار رفته در این نمکدان‌ها برخاسته از ذهن و سینه‌زنان بافنده شاهسون می‌باشد.

سابقه تاریخی ایل شاهسون مغان

مردمی که در دشت مغان زندگی می‌کنند به آنان شاهسون می‌گویند. عشایری که در دشت مغان زندگی می‌کنند و تحت عنوان «شاهسون» از آن‌ها یاد می‌شود، به استناد منابع موجود: عده‌ای از آنان باقیمانده «ترکان غز» هستند که در قرن چهارم هجری در این ناحیه «دشت مغان» می‌زیسته‌اند.

گروهی نیز با هجوم مغولان و مسلمانان ایران در قرن یازدهم میلادی به این اراضی مهاجرت کرده‌اند. برخی بازماندگان آن گروه از طوایف ترک هستند که در قرن چهاردهم میلادی از آسیای صغیر به آذربایجان آمده‌اند.

این عشایر از دیدگاه قوم‌شناسی به طوایف «سارب»، «قمیش»، «تزلباش» و «طوالش» وابسته‌اند و در ده سال اول سلطنت صفویه در قرن شانزدهم میلادی به وسیله شاه عباس به صورت یک کنفدراسیون ایلی تحت عنوان «شاهسون» درآمدند.

گرچه شاهسون در آن زمان به تمام قبایلی اطلاق می‌شد که به حمایت از شاه عباس پرداختند، اما از آنجا که محافظین وی از میان این گروه از عشایر بودند و نیروی عمده جنگی او در مقابل «ترک‌ها» و «فراع» از مرزهای شمال غربی کشور بشمار می‌رفتند، لذا این اصطلاح (شاهسون) بعدها تنها به این گروه از عشایر اطلاق گردید. (قاسمی، ۱۳۷۷، ۵) درباره قدمت تاریخ ایل شاهسون در دشت مغان، اصل و ریشه و خاستگاه آنان تا پیش از حکومت صفویه در متون تاریخی ایران و سرزمین آذربایجان، مغان و آران هیچ گونه اشاره‌ای دیده نمی‌شود. اما از ترکیب جمعیت دشت مغان در زمان حکومت شروانشاهان و خوارزمشاهیان پیش از استیلای مغول بر منطقه برمی‌آید که گله‌داران مغان و اطراف رود ارس را ترکمانان تشکیل می‌داده‌اند.

در دایره المعارف اسلامی درباره شاهسون چنین آمده است:

«شاهسون نام عده‌ای از قبایل ترک ساکن ایران است که اکنون باید آن‌ها را ترک نامید. معنی آن «دوستدار شاه است» شاه‌عباس اول پس از تسلط بر قبایل ترک عده‌ای از قبایل مختلف را دعوت کرد که در گروه جدیدی شرکت کنند و نام قزلباش را به آن‌ها داد که به شاهسون نامیده شده‌اند.

بنابراین «شاهسون» ها (دوستداران شاه) به گروهی اطلاق می‌شود که از سوی شاه‌عباس تشکیل یافت تا جای قبایل ترک را که سلسله صفوی پشتیبانی کرده بودند، بگیرند.

عنوان شاهسون به فارسی به معنی شاه‌دوست است. این عنوان پس از پیروزی انقلاب اسلامی ایران به ایل سون یا دوستدار مردم تغییر نام یافت.

«پس از پیروزی انقلاب اسلامی ایران، سازمان امور عشایر نام «ایلسون» را به جای «شاهسون» انتخاب نموده است. به‌طوری که نام این سازمان در سرعه جمعیت و تقسیمات ایلی سال ۱۳۶۰ و همچنین در مجموع اطلاعات و آمار ایلات و عشایری ایران در سال ۱۳۶۱ «ایلسون» ذکر گردیده است. (قاسمی، ۱۳۷۷، ۱۱).

عشایر دشت مغان مردمانی پاک‌سرشت، مهمان‌نواز، شجاع، سخت‌کوش و استوار هستند.

«شاهسونان از آداب قومی و سنتی خود که یکی از اصالت و قدمت تاریخ آنان است برخوردارند و از گذشته‌های دور همانند همه مردم جهان از حوادث و تحولات زمان بر آنان بی‌تأثیر نبوده است مردم این ایل سلحشور، جنگجو، وطن‌پرست، قوی و قهار هستند.

شاهسونان به اقتضای وضع زندگی، مردمی چالاک، سوارکارانی بااستقامت و تیراندازان ماهری بودند و به قدری در این کارها مهارت داشتند که در هولناک‌ترین معرکه جنگی زیر شکنجه می‌خوابیدند و در حالت تاخت و تاز تیر را بر هدف می‌نشانیدند و بعضی از آن‌ها مثل قوجه بیگلو در جنگجویی و بی‌رحمی کم‌نظیر بودند.» (قاسمی، ۱۳۷۷، ۱۲).